

°УДК 336:004.896(07)

Пиріг С. О., к.е.н., доцент,

Іщук Л. І., к.е.н., доцент,

Ніколаєва А. М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

РИНОК СИСТЕМ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ В УКРАЇНІ

У статті зроблено аналіз ринку систем грошових переказів в Україні. Зосереджено увагу на діяльності систем переказу коштів, як систем-резидентів (внутрішньобанківських, внутрішньодержавних, міжнародних систем переказу коштів створених банками та небанківськими установами) так і систем-нерезидентів.

Ключові слова: система грошових переказів, резиденти, нерезиденти, міжнародні системи, внутрішньобанківські системи, внутрішньодержавні системи.

Pyrih S., Ischuk L., Nikolaeva A.

THE MARKET OF MONEY TRANSFER SYSTEMS IN UKRAINE

The article made an analysis of the market of money transfer systems in Ukraine. Attention is focused on the activities of the system of transfer of funds, as the resident systems (interbank, domestic and international transfer systems created by banks and non-banking institutions) and systems-non-residents. Remittances are an important component of the financial system of the state, and an important source of financial resources of the population in many countries. In today's world, where a growing level of openness of the economies of various countries, the free movement of labor, capital and goods, remittances are an integral part of how external financial flows and domestic. Transfers are also an important component of Finance of the population, an integral part of its financial potential. It should be noted that at present there are no adequate assessments of the scale of the phenomenon of money transfers to Ukraine, identification and systematization of its determinants, effect on macroeconomic conditions and fiscal policy of the state. This fact indicates the importance of the study of this problem. Payment systems play a leading role in the country's economy, ensuring the implementation of the agents in the economy transfer of funds and settlement of obligations arising in the process of economic activities. Reliable and efficient payment systems are the key to the stable functioning of the financial system and the economy as a whole. Payment systems are essential for the effective implementation of Central Bank monetary policy. Via payment systems of Central Bank or market participants, if necessary maintain liquidity of other participants to ensure settlement of obligations in

---

° Пиріг С. О., Іщук Л. І., Ніколаєва А. М.

the entire financial system of the country. In a world of ever growing number of non-banking technology money transfer system and various possibilities fast and secure transfer of funds. This process, of course, bypasses and Ukraine. Transfer to Ukraine can be carried out with the help of domestic and international payment systems. Payment system (except for intra-Bank payment system) operates in accordance with the rules of payment organization of the payment system. Interbank payment system operates in accordance with the internal documents of the Bank. The activities of the payment system must meet the requirements of the legislation of Ukraine. The market of money transfers plays a significant role in the economy of our country and is one of the most promising areas of business is developing rapidly both in volume and in quality. This market offers banks and non-banks good prospects and creates opportunities for new and interesting projects and further integration into world markets. Today, the domestic tariffs of transferring money below world rates, and there is every reason to believe that this service will soon be more comfortable and cheaper. But this requires that the majority of interbank transfer systems has received international status and began to expand the geography primarily through cooperation with local banks and banks of former Soviet republics and Europe.

Key words: money transfer system, residents, non-residents, the international system, intra-system, intra-state system.

Пыриг С. А., Ищук Л. И., Николаева А. Н.

РЫНОК СИСТЕМ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В УКРАИНЕ

В статье сделан анализ рынка систем денежных переводов в Украине. Внимание сосредоточено на деятельности систем перевода средств, как систем-резидентов (внутрибанковские, внутригосударственные и международные системы перевода средств созданных банками и небанковскими учреждениями), так и систем-нерезидентов.

Ключевые слова: система денежных переводов, резиденты, нерезиденты, международные системы, внутрибанковские системы, внутригосударственные системы.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Грошові перекази є важливою складовою фінансової системи держави, та важливим джерелом фінансових ресурсів населення у багатьох країнах. У сучасному світі, де зростає рівень відкритості економік різних країн, вільний рух робочої сили, капіталів і товарів, грошові перекази є невід'ємною складовою як зовнішніх фінансових потоків, так і внутрішніх. Відповідно перекази є також важливою скла-

довою фінансів населення країни, невід'ємною частиною його фінансового потенціалу.

Слід відмітити, що на сьогоднішній день не існує адекватних оцінок масштабів явища грошових переказів саме для України, впливу на макроекономічну кон'юнктуру і фінансову політику держави. Саме цей факт вказує на важливість дослідження цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вагомий внесок у дослідженні грошових переказів та їх вплив на економіку країни зробили такі зарубіжні дослідники, як А. Барахас, Дж Борхас, Р. Брехер, Р. Лукас, Г. Рапорт, Б. Робертс, О. Старк та інші. Велику увагу дослідженню грошових переказів приділили вітчизняні науковці: М. Вербовий, М. Відякіна, А. Гайдуцький, О. Залетов, О. Купець, І. Майданік, О. Малиновська, та ін.

Цілі статті. Зважаючи на вище сказане, метою даної статті є аналіз ринку систем грошових переказів в Україні та перспективи їх розвитку в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Платіжні системи відіграють провідну роль в економіці країни, забезпечуючи здійснення суб'єктами економіки переказу коштів і розрахунків за зобов'язаннями, що виникають у процесі економічної діяльності. Надійні, ефективні платіжні системи є запорукою стабільного функціонування фінансової системи та економіки країни загалом. Платіжні системи мають важливе значення для ефективної реалізації центральним банком монетарної політики. За допомогою платіжних систем центральний банк або учасники ринку за потреби здійснюють підтримку ліквідності інших учасників з метою забезпечення розрахунків за зобов'язаннями в усій фінансовій системі країни.

У світі постійно зростає кількість небанківських технологічних систем грошових переказів і різних можливостей швидкого і безпечного переказу коштів. Цей процес, зрозуміло, не обходить і Україну. Переказ в Україні може здійснюватися за допомогою внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем. Платіжна система (крім внутрішньобанківської платіжної системи) діє

відповідно до правил, установлених платіжною організацією відповідної платіжної системи. Внутрішньобанківська платіжна система діє відповідно до внутрішніх документів банку. Діяльність платіжної системи має відповідати вимогам законодавства України [1].

Процеси глобалізації у світовій економіці сприяють розвитку систем грошових переказів. Україна була однією з країн-лідерів з надходження грошових переказів із-за кордону (як трудових мігрантів так і представників діаспори). У 2014 році зазначений показник склав 6,5 млрд дол США що на 24% (2,048 млрд дол США) менше рівня за 2013 рік. Обсяг приватних грошових переказів в Україну в 2013 році склав 8,54 млрд дол США, що на 13,4% (1,01 млрд дол США) більше показника 2012 року. Введення різних перешкод для роботи українських мігрантів в різних країнах, напружені відносини з Росією і криза в економіках різних країн привели до зниження показника перерахувань із-за кордону, що можна побачити на рис. 1, де представлена динаміка суми переказів, здійснених протягом 2013–2015 років.

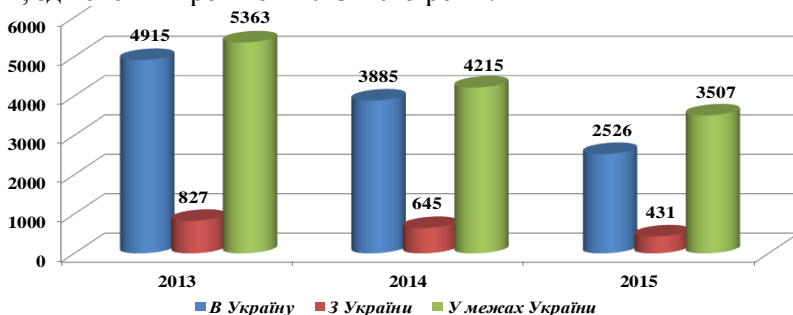

Рис. 1. Динаміка суми переказів, здійснених через системи переказу коштів протягом 2013–2015 років, млн дол США

Протягом 2015 року на території України здійснювали діяльність 47 систем переказу коштів (28 систем – створені резидентами, 19 систем – створені нерезидентами), якими було переказано у межах України – 75466 млн грн, в Україну – 2526 млн дол США, за межі України – 431,5 млн. дол США (рис. 1–2). Системами переказу коштів (СПК) створеними *резидентами* (3 міжнародні системи, 13 – внутрішньодержавних та 12 – внутрішньобанківських), було

переказано у межах України – 75,4 млрд грн, в Україну – 16,7 млн дол США, за межі України – 11,5 млн дол США (рис. 2).

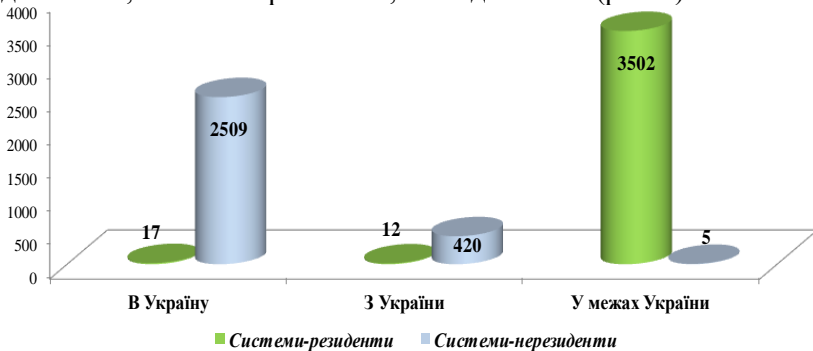

Рис. 2. Динаміка сум переказів, у розрізі систем-резидентів та нерезидентів у 2015 році, млн дол США

У межах України з використанням *внутрішньодержавних* та *міжнародних* систем переказу коштів, створених банками, у 2013 році було переказано 4,57 млрд грн, у 2014 – 7,64 млрд грн, (що більше в 1,7 рази), а у 2015 році загальна сума переказів збільшилася у 3,6 рази і становила 27,7 млрд грн. У порівнянні з попереднім роком у 2015 році загальна сума переказів збільшилася у 3,6 рази (рис. 3). Таке зростання зумовлене значним збільшенням виплат з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

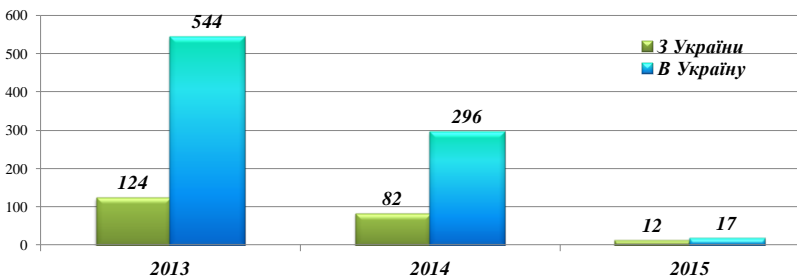

Рис. 3. Динаміка обсягу транскордонних переказів, здійснених банками України протягом 2013–2015 років, млн дол США

Лідером за сумою переказів, здійснених у межах України, стала міжнародна система «Welsend» (33% від загальної суми переказів), платіжною організацією якої є АБ «Укргазбанк». У систему

входять 26 банків та 6 небанківських установ. Другою за сумою переказів йде міжнародна система «PrivatMoney» (27% від загальної суми переказів), платіжна організація – ПАТ КБ «ПриватБанк», учасниками є 24 банки та 1 небанківська установа. Внутрішньо-державна система «Flashpay» – третя за сумою переказів (14% від загальної суми переказів, учасники – 8 небанківських установ), але за кількістю переказів у 2015 році серед систем переказу коштів, створених банками вона є лідером (77,9 млн переказів – 97%), середня сума яких становила 50 грн. В інших системах, створених банками, середня сума одного переказу складала 11 тис. грн. Четверте місце зайняла внутрішньо-державна система «Аваль-Експрес» (13% від загальної суми переказів). Далі йдуть внутрішньо-державні системи «Правекс-Телеграф» та СТП «Швидка копія» (8% та 2% відповідно від загальної суми переказів).

У порівнянні з попередніми роками загальна сума транскордонних переказів знизилася. Таке зниження є, зокрема, результатом зупинення діяльності міжнародної системи переказу коштів «AVERS», яка припинила свою діяльність у зв'язку з ліквідацією її платіжної організації АТ «Банк «Фінанси та кредит» (18.12.2015 р., рис. 4).

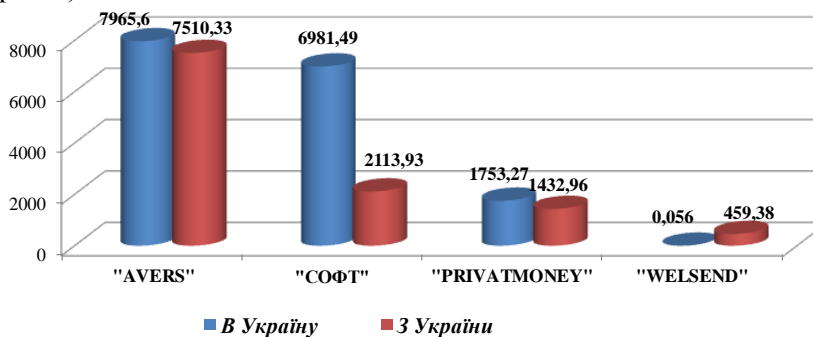

Рис. 4. Динаміка розподілу транскордонних переказів, здійснених з використанням систем переказу коштів, створених банками у 2015 році, млн дол США

За допомогою 12-ти внутрішньобанківських систем переказу коштів було здійснено переказів на загальну суму 8 млрд грн. Найбільшими системами за сумою переказів є системи «EximCash» –

4,6 млрд грн (платіжна організація – АТ «УкрексімБанк»), та «За мить» – 3,2 млрд грн (АТ «УкрсибБанк» (рис. 5). Середня сума переказу у внутрішньобанківських СПК у 2015 році склала 24,8 тис. грн, що у 2,5 рази більше ніж у 2014 році.

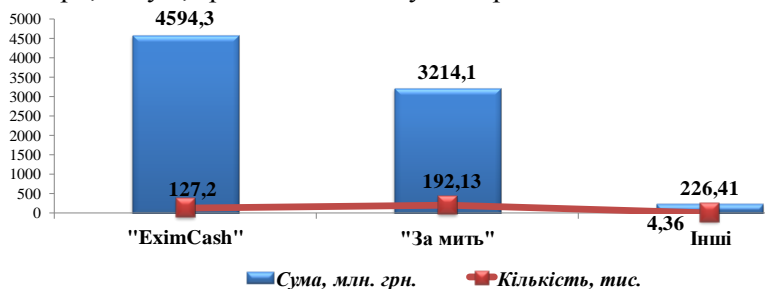

Рис. 5. Перекази, здійснені з використанням внутрішньобанківських систем переказу коштів, у 2015 році

Використовуючи СПК, створених *небанківськими* установами, в межах України було здійснено 320 млн переказів на суму 39,7 млрд грн. Лідером за кількістю і сумою переказів серед цих платіжних систем стала система «Поштовий переказ», через яку в межах України було здійснено 141 млн переказів на суму 21 млрд грн, другою – система «ІнтерПейСервіс» – 6 млрд грн. Найбільша частка виплачених переказів у межах України припадає на СПК, створені *небанківськими* установами (рис. 6).

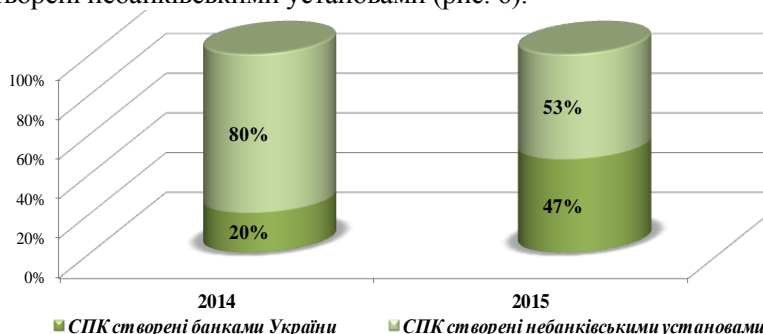

Рис. 6. Динаміка структури переказів, здійснених у межах України з використанням СПК створених банками та небанківськими установами України (сума, %)

Загальна кількість переказів, що надійшли в Україну у 2015 році через СПК створених *нерезидентами* (19 систем), склала 14,9 млн переказів, що на 71% більше, ніж у 2014 році. Загальна кількість переказів, відправлених з України становила 1,4 млн переказів, що на 27% більше, ніж у 2014 році. Загальна сума переказів, що надійшли в Україну, склала 2509,2 млн дол США, що на 27% менше, ніж у 2014 році, а сума переказів, відправлених з України, склала 420 млн дол США, що на 16% менше, ніж у 2014 році. У межах України через системи-нерезиденти у 2015 році здійснено 27,8 тис. переказів на суму 98,8 млн грн або 4,6 млн дол США (рис. 7).

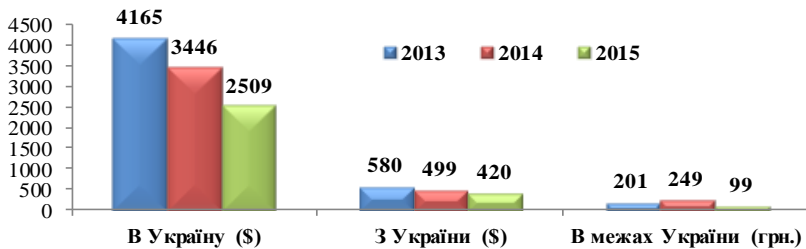

Рис. 7. Динаміка суми транскордонних переказів, здійснених через системи-нерезиденти протягом 2013–2015 років (млн)

Щодо розподілу ринку транскордонних переказів у 2015 році між його провідними учасниками порівняно із 2014 роком, то він майже не змінився (рис. 8).

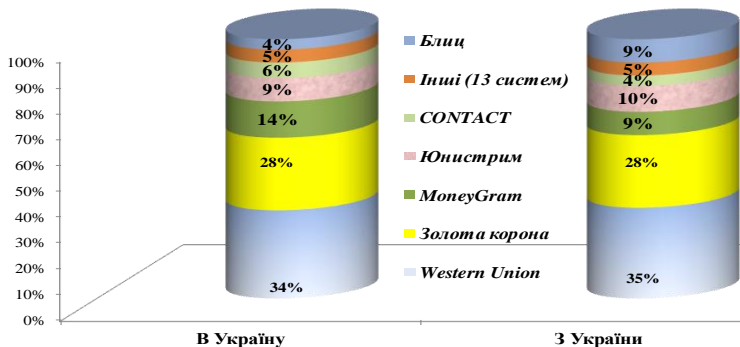

Рис. 8. Розподіл транскордонних переказів, здійснених через системи-нерезиденти у 2015 році (у розрізі систем)

Через системи переказу, створені резидентами США, надійшло в Україну 49%, з України – 44% від загальної суми переказів, через системи, створені резидентами Росії – 49% отриманих в Україні та 55% з України від загальної суми переказів, через системи інших країн – 2% та 1% відповідно. Найбільше переказів в Україну було здійснено у доларах США – 63%, у російських рублях – 23%, у євро – 13%, менше 1% – у канадських доларах. З України було здійснено перекази у доларах США – 71%, у російських рублях – 19%, у євро – 10% [2].

У регіональному розрізі найбільші загальні суми коштів отримані у м. Києві (14% від загальної суми коштів, отриманих в Україні через системи переказу коштів, створені *нерезидентами*), у Дніпропетровській (9%), Харківській (8%) та Львівській областях (7%). Відправлені з м. Києва (21% від загальної суми коштів, відправлених з України через системи переказу коштів, створені *нерезидентами*), Одеської (11%), Харківської (11%) та Дніпропетровської областей (10%). Україна залишається країною-реципієнтом транскордонних переказів. Впродовж 2015 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, створених нерезидентами, майже у шість разів перевищує суму коштів, відправлених за її межі.

Висновки. Ринок грошових переказів відіграє значну роль в економіці нашої країни і є одним з найбільш перспективних напрямів бізнесу, що стрімко розвивається як за обсягами, так і за якістю. Даний ринок пропонує банкам і небанківським установам хороші перспективи і створює можливості для нових цікавих проєктів та подальшої інтеграції в світові ринки. Сьогодні вітчизняні тарифи переказу грошей нижчі за світові тарифи, і є всі підстави вважати, що ця послуга незабаром буде ще комфортнішою й більш дешевою. Але для цього необхідно, щоб більшість внутрішньо-банківських систем переказів набули статусу міжнародних, та стали розширювати географію насамперед за рахунок співпраці з вітчизняними банками, а також банками колишніх союзних республік та Європи.

Збільшення обсягів переказів мають прямий зв'язок з економічним зростанням в Україні та впливають на такі макро-економічні індикатори, як ВВП, інфляцію, процентну ставку та обмінний курс. Якщо грошові перекази інвестуються, вони стимулюють

зростання виробництва, а якщо йдуть на споживання, то викликають позитивний мультиплікаційний ефект [4].

Грошові перекази є важливим джерелом надходження іноземної валюти в Україну, що допомагає запобігти різким змінам поточного рахунку в період нестабільності, поліпшити кредитний рейтинг країни та сприяти припливу інвестицій. Саме тому, при впровадженні норм з метою стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків слід враховувати їхній вплив на грошові перекази та не створювати додаткових перепон для притоку валюти в країну.

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 29, ст.137) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Платіжні системи та розрахунки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76254&cat_id=36042
3. Малиновська О. А. Грошові перекази українських трудових мігрантів у країнах ЄС: чинники формування, канали, використання / О. А. Малиновська, І. П. Майданік // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – №1. – С. 120–131 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_1_14
4. Ластовецька Р. О. Механізми впливу грошових переказів на економіку країни-донора та країни-реципієнта / Дисертація на здобуття наукового ступеня к.е.н. Львів. – 2016. – 251 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/p-content/uploads/2016/06/dis_lastovetska.pdf
5. Taylor J. Migration and income diversification: Evidence from Burkina Faso / J. Taylor, F. Wouterse // World Development, Elsevier. – 2008. – Vol. 36. – №4. – P. 625–640.
6. Kupets O. The Development and the Side Effects of Remittances in the CIS Countries: the Case of Ukraine / O. Kupets // European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies – CARIM-East Research Report. – 2012. – 54 p.